

Rachel Kushner
Mars Room

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture Republike Hrvatske

naslov izvornika
Rachel Kushner
The Mars Room

copyright © Rachel Kushner, 2018.
sva prava pridržana
copyright © za hrvatsko izdanje Naklada OceanMore

Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo
kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

nakladnik
Naklada OceanMore d.o.o.
info@oceanmore.hr
www.oceanmore.hr

urednica
Gordana Farkaš Sfeci

Zagreb, studeni 2019.
prvo izdanje

ISBN 978-953-332-094-6

Rachel Kushner
Mars Room

s engleskoga preveli
Maja Winkler i Damir Biličić

ocean**more**

*Ćutim zrak s drugog planeta.
Kroz tamu blijede mi lica
Što nekoć mi se ljubazno obraćahu.*

I.

1

Noć u lancima događa se jedanput na tjedan, četvrtkom. Jedanput na tjedan događa se ključni trenutak za šezdeset žena. Za neke od tih šezdeset taj se ključni trenutak ponavlja i ponavlja. Njima je to rutina. Meni se to dogodilo samo jedanput. Probudili su me u dva ujutro, svezali u lance i prozvali: Romy Leslie Hall, zatvorenica broj W314159, postavili u vrstu s drugima te nas povelili na cjelonoćnu vožnju kroz Kalifornijsku dolinu*.

Dok je naš autobus izlazio iz zatvorskoga kruga, prilijepila sam se za armirano staklo u nastojanju da vidim svijet. Nije se imalo bogzna što vidjeti. Podvožnjaci i priključne ceste na autocestu, mračne, napuštene ulice. Nikoga nije bilo na cesti. Prolazili smo u tako gluho doba noći u kojemu su i semafori prestali mijenjati boje od zelene do crvene i samo su žmirkali žuto. Još se jedan auto provezao pokraj nas. Nije imao upaljena svjetla. Projurio je pokraj busa, mračna naprava demonske energije. U mojoj je jedinici u okružnom zatvoru bila djevojka koja je dobila doživotni zatvor samo zbog vožnje. Nije ona pucala, prepričavala je svakome tko ju je htio slušati. Nije ona pucala. Samo je vozila auto. I to je bilo sve. Našli su je preko tehnologije očitavanja registracijskih pločica. Zabilježile su je kamere za videonadzor. Imali su zapravo sliku automobila, kako se po noći kreće ulicom, prvo uključenih svjetala, a zatim isključenih. Ako vozač isključi svjetla, to je predumišljaj. Ako vozač isključi svjetla, to znači ubojstvo.

---

* Central Valley, velika dolina koja dominira središnjim dijelom Kalifornije, površine 47 000 km², paralelna s obalom Tihog oceana. (op. prev. kao i sve daljnje opaske)

Imali su razlog zašto nas sele u ovo doba noći, imali su više razloga za to. Da su nas mogli u kapsuli lansirati u zatvor, učinili bi to. Sve samo da zaštite obične ljude od pogleda na nas, ekipu žena u lisicama i lancima, u autobusu šerifske uprave.

Neke od mlađih su cviljele i šmrcale dok smo se penjali na autocestu. U kavezu je bila djevojka koja je djelovala kao da je u osmom mjesecu trudnoće. Trbuh joj je bio toliko velik da su morali dodati još karika kako bi je opasali i povezali lance s rukama. Štucala je i tresla se, a lice joj je bilo sve mokro od suza. Stavili su je u kavez zbog njezine mladosti, kako bi je zaštitili od nas ostalih. Bilo joj je petnaest.

Žena koja je sjedila sprijeda okrenula se uplakanoj djevojci u kavezu i siknula kao da će poprskati sprejem ubojicu. Kad to nije upalilo, viknula je.

„Zaveži više!“

„Dovraga“, rekla je osoba do mene. Iz San Francisca sam i transići mi nisu ništa novo, no ta je osoba doista nalikovala na muškarca: ramena širokih poput razmaka među sjedalima i neobrijane brade. Pretpostavila sam da je iz lezbijske sekcije okružnoga zatvora, kamo šalju muškobanjaste. To je bila Conan, koju sam kasnije upoznala.

„Kvragu, mislim, pa ona je dijete. Pusti je da plače.“

Prva je žena rekla Conan da zaveže i onda su se svađale, pa su intervenirali policajci.

Neke žene u zatvorima i pritvorima kroje pravila svima ostalima, a žena koja je inzistirala na tišini bila je jedna od njih. Poštujete li njihova pravila, one će stvoriti još više pravila. Morate se suprotstaviti, inače vam ništa neće ostati.

Ja sam već prije naučila da ne plačem. Prije dvije godine, kad su me uhitili, nekontrolirano sam plakala. Moj život je završio i bila sam svjesna da je gotov. Bila je to moja prva noć u pritvoru i stalno sam se nadala da će se moje stanje, koje mi se činilo poput sna, nekako prekinuti i da ću se iz njega probuditi. No nikako se nisam uspjela probuditi u nekom drugom stanju osim u onomu u kojemu su madraci smrdjeli na mokraću, lupalo se vratima, luđački se vrištalo i alarmi su se oglašavali. Djevojka koja je dijelila ćeliju sa mnom, i nije bila luđakinja, grubo me stresla kako bi mi

privukla pozornost. Pogledala sam je. Okrenula se oko sebe te pridignula svoju zatvorsku košulju kako bi mi pokazala tetovažu na samom kraju leđa. Pisalo je:

Zaveži, jebote

To je kod mene upalilo. Prestala sam plakati.

Bio je to nježan trenutak s mojom cimericom u okružnom zatvoru. Željela mi je pomoći. Ne mogu svi zavezati gubicu, a premda sam se trudila, ja nisam bila kao moja cimerica, koju sam kasnije smatrala nekom vrstom sveteice. Ne zbog tetovaže nego zbog odanosti naredbama.

* * *

Policajci su me u busu smjestili s još jednom bjelkinjom. Ta koja je sjedila do mene imala je dugu, tanku i sjajnu smeđu kosu te širok prenaglašen osmijeh kao iz reklame za izbjeljivač zuba. Rijetko tko u zatvoru ima bijele zube, pa tako ni ona, no imala je taj preveliki i neprilični cerek. Nije mi se to svidjelo. Zbog toga je djelovala kao da je bila podvrgnuta operaciji odstranjenja dijela mozga. Predstavila mi se punim imenom, Laura Lipp, i rekla da je sele iz China u Stanville, kao da nijedna od nas nema što skrivati. Otada mi se nitko više nije tako predstavio punim imenom i prezimenom ili uopće pokušao dati ikakav naizgled uvjerljiv prikaz onoga tko je prilikom prvoga kontakta. Nitko to ne bi učinio, a ne bih ni ja.

„Lipp s dva p je prezime mojega poočima koje sam kasnije preuzela“, rekla mi je kao da sam je pitala. Kao da bi mi takva stvar išta značila, tada ili ikada.

„Moj pravi otac zvao se Culpepper. Od Culpeppera iz Apple Valleya, ne iz Victorvillea. Postoji Culpepper, postolar u Victorvilleu, znaš, ali nisu u nikakvom rodu.“

U autobusu se ne razgovara. Ali to pravilo nju nije zaustavilo.

„Već tri naraštaja moje obitelji živi u Apple Valleyu. To zvuči kao divno mjesto, zar ne? Gotovo da možeš namirisati jabuke u cvatu i čuti zuj pčela oko njih, pa pomisliš o svježoj jabukovači i toploj piti od jabuka. U srpnju već počnu izlagati jesenske ukrase u trgovini hobi materijalom, lišće živih boja i plastične bundeve.

No u Apple Valleyu uglavnom je tradicija kuhanje i pripremanje metamfetamina. Ali ne i u mojoj obitelji. Ne želim da stekneš krivi dojam. Culpeperi su korisni ljudi. Moj otac je bio vlasnik građevinske tvrtke. A ne ovi iz obitelji u koju sam se ja udala, koji su – Oh! O, gle! Magic Mountain*!“

Prolazili smo pokraj bijelih lukova *roller coastera*, s vanjske strane velike višetračne autoceste.

Kad sam se prije tri godine doselila u Los Angeles, taj mi se zabavni park činio poput portala u moj novi život. Bila je to prva raskošna vizija koja se ukazala s autoceste koja je jurila na jug, snažno osvjetljena, ružna i uzbudljiva, no to sad više nije bilo važno.

„Na mojem je odjelu bila žena koja je krala djecu u Magic Mountainu“, rekla je Laura Lipp. „Ona i njezin izopačeni muž.“

Imala je neku fintu zamahivanja svojom sjajnom kosom, pri čemu nije pomicala ruke, pa se činilo kao da joj je kosa električnom strujom priključena na ostatak tijela.

„Rekla mi je kako su to radili. Ljudi su imali povjerenja u nju i njezina muža jer su bili stari. Znaš, simpatični, ljubazni stariji ljudi, a majka bi imala djecu koja jure svako u svojem smjeru, pa bi krenula loviti jedno, a starija bi gospođa – s njom sam bila cimerica u CIW** -u pa mi je ispričala cijelu priču – sjedila na klupi i plela i ponudila bi se pričuvati drugo dijete. Čim bi roditelj bio izvan vidokruga, to je dijete ispratila do WC-a s nožem pod njegovim vratom. Ta starija gospođa i njezin suprug razradili su cijeli sustav otmice. Djetetu bi stavili periku i drukčiju odjeću i onda bi taj prepređeni stariji par izvukao dijete iz parka.“

„To je užasno“, rekoh dok sam se pokušavala što više udaljiti od nje tako zavezana u lance.

I ja sam imala dijete, Jacksona.

Volim svojega sina, ali teško mi je misliti o njemu. Nastojim ne misliti.

---

* Six Flags Magic Mountain je zabavni park smješten u Santa Clariti u Kaliforniji, na 50ak kilometara od Los Angelesa.

** CIW: California Institution for Women, državni zatvor u SAD-u.

* * *

Moja me majka nazvala po njemačkoj glumici koja je pljačkašu banke u televizijskom *talk-showu* rekla da joj se jako sviđa.

Jako, rekla je glumica. Jako mi se sviđaš.

I on je poput njemačke glumice bio u emisiji da bi ga intervjuirali. Intervjuirani u tim godinama nisu toliko skakali s teme na temu, sjedeći slijeva od voditeljeva stola. Kako je emisija odmicala, oni bi se kretali prema van.

* * *

Počneš *izvana*, rekao mi je jedanput neki kreten o priboru za jelo. To nije bilo nešto što sam dotad naučila ili me tko učio. Ovaj mi je plaćao za izlaske s njim i u toj mu se interakciji činilo da ne dobiva dovoljno za svoj novac ako ne bi našao neke sitne načine da me ponizi tijekom večeri. Kad sam te večeri napuštala njegovu hotelsku sobu, uzela sam sa sobom ukrasnu vrećicu koja je stajala do vrata. Nije to primijetio, smatrao je da više nije obvezan ponižavati me i da se može raskomotiti u hotelskom krevetu. Vrećica je bila iz Saks Fifth Avenuea i sadržavala je dosta drugih vrećica, sve pokloni za žensku osobu, njegovu suprugu, pretpostavila sam. Nemoderna i skupocjena odjeća kakvu ja nikad ne bih nosila. Odnijela sam vrećicu kroz hotelsko predvorje i bacila je u kantu za smeće na putu do auta, koji sam parkirala nekoliko blokova zgrade dalje, u garaži na Missionu, jer nisam željela da taj tip zna išta o meni.

* * *

Zadnja vanjska stolica na setu TV emisije bila je za pljačkaša banke koji je u emisiji govorio o svojoj prošlosti, a njemačka je glumica sjedila odmah do njega, okrenula se prema pljačkašu banke i rekla mu da joj se sviđa.

Moja me majka prozvala po toj glumici, koja se obraćala pljačkašu umjesto voditelju emisije.

* * *

Mislim da mu se sviđjelo što sam ukrala vrećicu sa stvarima. Nakon toga se želio za stalno viđati sa mnom. Tražio je uslugu stalne djevojke, a mnoge žene koje sam poznavala smatrale su to zlatnim standardom: ti bi vam muškarci platili cjelogodišnji najam stana unaprijed. Samo vam je trebao jedan od takvih i mirni ste. Otišla sam s njim na spoj jer me nagovorila na to moja stara prijateljica Eva. Katkada vam je moguće željeti želje drugih, no samo nakratko, a onda se to rastepe u srazu s vlastitim željama. Te noći, dok se taj dosadnjaković iz Silicijske doline pravio da smo u dosluhu kao ljubavnici – što mu je značilo svinjski se odnositi prema meni, govoriti mi da sam lijepa na neki „običan“ način, novcem me nastojati nadvladati u društvu kao da smo u vezi, no budući da plaća sve to, komunicirat ćemo prema njegovim uvjetima, tako da mi može naređivati što da radim, kako da hodam, što da naručujem u restoranu, koju vilicu da uzmem, u čemu da se pravim da uživam – shvatila sam da usluga stalne djevojke nije za mene. Vratila sam se zarađivanju kao plesačica u striptiz-baru *Mars Room*, koji se nalazio u Ulici Market. Nisam se zamarala time je li to pošten posao, nego samo je li mi to gadjljivo. Iz plesa u krilu naučila sam da je lakše trljati se o mušteriju nego razgovarati s njom. Svi smo različiti u pogledu osobnih standarda i onoga što možemo ponuditi. Ja se ne mogu praviti da smo prijatelji. Nisam željela da me itko upozna, premda je bilo nekoliko tipova kojima sam dala mrvice. Jimmyju Bradi, vrataru, koji je samo želio da se pravim da je njegov sadistički humor normalan. I Dartu, šefu noćne smjene, jer smo oboje voljeli oldtajmere i on je uvijek govorio da me želi odvesti na Hot August Nights* u Reno. Bilo je to tek prepucavanje i on je bio tek šef noćne smjene u hotelu. Hot August Nights. Ni to nije bio sajam automobila po mojoj mjeri. Otišla sam na trkalište Sonoma s Jimmyjem Darlingom, jela ondje *hot dog* i pila točeno pivo dok su trkaći automobili bacali blato na žičanu ogradu.

---

* Godišnja smotra klasičnih automobila oldtajmera i rock'n'rolla.

Neke su djevojke iz *Mars Rooma* željele stalne mušterije i uvijek su se trudile uzgojiti ih. Ja nisam, no završila sam s jednim takvim. Kurt Kennedy. Gnjus Kennedy.

* * *

Ponekad mislim da je San Francisco uklet. No uglavnom mislim da je to otužno luzersko mjesto. Ljudi vele da je prelijep, no ta je ljepota vidljiva samo novopridošlima, a nevidljiva je onima koji su morali ondje odrastati. Poput djelomičnih pogleda na plavi zaljev koji se ukazuju ispod nadstrešnica dok hodate ulicom koja obavlja Buena Vista Park. Poslije sam iz zatvora zamišljala taj vidik, kao da se potajice šecem gradom. Promatrala sam kuću po kuću, sve što se moglo gledati, prislanjala sam lice do tih nadstrešnica viktorijanskih kuća koje se nalaze na istočnom grebenu Buena Vista Parka, plavetnilo vode bilo je razblaženo tek neznatnim ostatcima magle, kao poljubac vlage, sjaj. Nisam se divila tim vidicima dok sam bila na slobodi. Dok sam odrastala, taj park bio je mjesto gdje smo se opijali. Gdje su vrludali stariji muškarci da bi se ušuljali na madrace skrivene u grmlju. Gdje su dečki koje sam poznavala premlačivali te tipove koji su tuda vrludali, a jednoga koji im je kupio kašetu piva bacili su sa stijene.

Iz Desete avenije u Moragi, gdje sam kao dijete živjela sa svojom majkom, vidio se Golden Gate Park, pa potom Presidio, mat crveni vrhovi mosta Golden Gatea, a iza njega strmi, zeleno načičkani nabori Marin Headlandsa. Znala sam da je za svakoga na svijetu most Golden Gate nešto posebno, no meni i mojim prijateljima ništa nije značio. Mi smo se samo željeli naroljati. Za nas je grad bio poput ljepljivih prstiju magle koji ti prodiru u odjeću, uvijek ti ljepljivi prsti i veliki komadi mokre izmaglice koja se spušta niz Ulicu Judah dok ja uz prugu punu pijeska čekam tramvaj linije N, koji je noću vozio svakoga sata. Čekala sam ga i čekala sa slijepljenim blatom na šavovima traperica, blatom iz mlaka s parkirališta na Ocean Beachu. Ili s blatom što sam ga pokupila penjući se na Acid Mountain na LSD-ju, čemu je i služio Acid Mountain. Loše raspoloženje zbog dodatnoga tereta koji me vukao prema dolje od skorenoga blata na

šavovima traperica. Loše raspoloženje zbog šmrkanja kokaina s neznancima u motelu u Colmi, u blizini groblja. Grad je značio mokre noge i navlažene cigarete na kišnom pivskom tulumu u Groveu. Kišu i pivo i krvave tučnjave na Dan svetoga Patrika. Povraćanje nakon Bacardija 151 i rasječenu bradu od udarca u rub pločnika u Miniparku. Nekoga tko se predozirao u spavaćoj sobi sirotinjske bjelačke četvrti na Great Highwayu. Nekoga tko mi je bez razloga prislonio napunjen pištolj uz glavu u Big Recu, gdje ljudi u parku igraju bejzbol. Bila je noć i taj nam se bolesnik prikrio dok smo sjedili i pili pivo, što je bila toliko tipična situacija, iako se više nije ponovila, da se i ne sjećam kako se riješila. San Francisco za mene je značio McGoldricke i McKittricke i Boylese i O'Boilse i Hickse i Hickeyse i njihove irske tetovaže i tučnjave koje bi oni započinjali i dobivali.

* * *

Naš se autobus preselio u desni trak i počeo usporavati. Silazili smo s autoceste na izlazu za Magic Mountain.

„Vode nas u zabavni park?“ pitala je Conan. „To bi bio vrh.“

Magic Mountain bio je slijeva, preko autoceste. Zdesna je bila muška kaznionica. Naš autobus skrenuo je desno.

Svijet se podijelio na dobro i loše, spojeno skupa. Zabavni park i okružni zatvor.

„U redu je“, rekla je Conan. „Ionako mi se nije dalo. Ulaznice su pakleno skupe. Radije bih natrag u veliki O. Or-lan-do.“

„Čuj ovu budalu“, rekao je netko drugi. „Nisi ti bila ni u kakvom Orlando.“

„Ostavila sam dvadeset somova ondje“, rekla je Conan. „U tri dana. Dovala sam i curu onamo. I njezinu djecu. U apartman s *jacuzzijem*. Pristup svim zonama. Odresci od aligatora. Orlando je vrh. Puno bolji od ovog busa, to sigurno.“

„Mislila si da te vode u Magic Mountain“, rekla je žena na sjedalu ispred Conan. „Glupa kravo.“ Lice joj je bilo puno tetovaža.

„Bokte, koliko tetovaža imaš. Kad pogledam ovu našu skupinu, moram za tebe glasovati kao onu koja ima najviše šanse uspjeti u životu.“

Coknula je i okrenula se.

***

Kasnije sam o San Franciscu shvatila da sam bila okružena lje-
potama, no nije mi bilo dano da ih vidim. No svejedno se nisam
mogla nagnati da odem, sve dok me moja stalna mušterija Kurt
Kennedy nije natjerala na to, no prokletstvo grada me slijedilo.

***

U drugim je pogledima to bila nesretna osoba, ta glumica po ko-
joj sam dobila ime. Njezin se sin penjao preko ograde i presjekao
si nožnu arteriju, pa je umro s četrnaest godina, a nakon toga
je konstantno pila sve dok se nije uspjela usmrtiti s 43 godine.

Meni je dvadeset devet. Četrnaest godina je cijela vječnost,
ako ću još toliko poživjeti. U svakom slučaju, bit će dvostruko
toliko – trideset sedam godina – kad mi stigne vrijeme za odbor
za pomilovanja, a tada ću, ako mi to dopuste, početi izdržavati
svoju drugu doživotnu kaznu. Dobila sam dvije uzastopne do-
životne kazne, plus još šest godina.

Ne planiram dugo živjeti. A niti nužno kratko živjeti. Nemam
uopće planova. Stvar je u tome da i dalje postojiš imao ti plan
da požiiviš ili ne, sve dok ne prestaneš postojati, a onda su tvoji
planovi besmisleni.

No to što nemam planova ne znači da nemam kajanja.

Da se nikad nisam zaposlila u *Mars Roomu*.

Da nikad nisam upoznala Gnjusa Kennedyja.

Da Gnjus Kennedy nije odlučio uhoditi me.

Ali on je tako odlučio i onda je to neumorno radio. Da se
ništa od toga nije dogodilo, ne bih sad bila u autobusu, na putu
za život u betonskome pretincu.

***

Bili smo na semaforu nakon izlaza s autoceste. Kroz prozor se
vidio madrac naslonjen na drvo američkog papra. Čak i te dvije

stvari moraju zajedno, rekoh sebi. Nikakva drva američkog papra, čipkasto granje i ružičasti plodovi papra ne mogu bez prljavih starih madraca naslonjenih na njihova izbrazdana debla. Sve dobro povezano je sa zlim, i pokvareno. Sve zlo.

„Svaki put bih pomislila da je to moj“, rekla je Laura Lipp buljeći van prema napuštenom madracu. „Vozila bih se Los Angelesom i vidjela bih madrac na pločniku i pomislila: Hej, netko mi je ukrao krevet! Evo mog kreveta... Moj krevet. Svaki put. Zato što je doista uvijek izgledao *baš kao* moj. Došla bih doma i krevet bi mi bio gdje sam ga i ostavila, u spavaćoj sobi. Skinula bih pokrivače i plahte da provjerim i uvjerim se da je madrac na mjestu, da je još moj i svaki put je bio ondje. Svaki put bih ga našla na istome mjestu, doma, unatoč tomu što sam ga upravo bila vidjela, baš istog poput mojega, izbačenoga na ulicu. Imam osjećaj da nisam jedina, da je to neka masovna zabuna. Stvar je u tome da sve madrace presvlače u isti materijal i na isti ih način prešivaju i onda neizbježno pomisliš da je to tvoj madrac kad ga vidiš odbačenoga na izlazu s autoceste. Pitaš se kog su vraga dovukli moj krevet ovamo!“

Prošli smo pokraj osvijetljene reklame: TRI ODIJELA ZA 129 \$. Bilo je to ime tvrtke. Tri Odijela za 129 \$.

„Skockaju te na tome mjestu. Izideš središen kao pravi šminker“, rekla je Conan.

„Odakle su izvukli ovu glupaču?“ netko je upitao. „Divi se jeftilen odijelima.“

Odakle su izvukli bilo koju od nas. Jedino je svaka od nas znala to za sebe, ali nije htjela reći. Nijedna osim Laure Lipp.

„Želiš li znati što su radili s djecom?“ pitala me Laura Lipp. „Ona stara žena i njezin izopačeni muž u Magic Mountainu?“

„Ne želim“, rekla sam.

„Nećeš vjerovati“, nastavila je. „Nehumano je. Oni su...“

Objava se s praskom prolomila preko zvučnika u autobusu. Trebamo ostati sjediti. Autobus će se zaustaviti da iskrca tri muškarca koji su bili u zasebnim kavezima u prednjem dijelu busa. Puške su bile uperene u njih i u nas dok se odvijao transfer.

„Tu ima suludih tipova“, rekla je Conan. „Bila sam tu šest mjeseci.“

Žena koja je sjedila ispred Conan vidljivo se uzбудila, kao da je poludjela. „Ti si zbilja muško? Zbilja? Sranje. Straža! Straža!“

„Smiri se“, rekla je Conan. „Na pravom sam mjestu. Mislim, na krivom. Ništa u vezi sa mnom nije pravilno. Ali popravili su mi dosje. Bili su zbunjeni pa su me smjestili s gospodom dolje u muškom zatvoru. Bio je to nenamjeren *ups*.“

Usljedio je smijeh i hihotanje. „Stavili su te u muški zatvor? Mislili su zbilja da si frajer?“

„Ne samo u općinskom zatvoru. Bila sam i u državnom zatvoru Wasco.“

Nevjerica se proširila po sjedalima. Conan nije dalje prosvjedovala. Kasnije sam čula detalje. Conan je zaista bila u muškom zatvoru. Barem u prihvatu. Zaista je on i izgledao kao muško, a tako sam o njemu i mislila od trenutka kad sam ga upoznala.

* * *

Kajem se zbog *Mars Rooma* i zbog Kennedyja, no ima i drugih stvari za koje biste mogli očekivati ili željeti da se kajem, ali se ne kajem.

Ne kajem se zbog godina provedenih u drogiranju i čitanju knjiga iz knjižnice. To nije bio loš život, iako se vjerojatno tomu nikad ne bih vratila. Imala sam prihod od striptiza i mogla sam si priuštiti kupiti što želim, a to je bila droga. Ako nikad niste probali heroin, imam vijest za vas: od njega se dobro osjećate u svojoj koži, pogotovo u početku. I drugi su vam ljudi na njemu dobri. Cijelom biste svijetu mogli oprostiti, pustiti ga da odahne, nježno ga doživjeti. Ništa nije utješnije od toga. Moje prvo upuštanje u to bilo je s morfijem. Netko je tabletu otopio u žličici i pomogao mi je ubrizgati. Bio je to tip po imenu Bill i nisam previše razmišljala o njemu niti o tome kako će mi biti s tom drogom, no pažljiv način na koji mi je povezao ruku i pronašao venu, način na koji je igla ušla u nju, tako tanašno i nježno, cijelo to iskustvo s neznancem kojega nikada poslije nisam vidjela, a koji mi je ubrizgao drogu u napuštenoj kući, bilo je upravo onakvo kako mlade djevojke zamišljaju ljubav.

„Od ovoga ćeš obamrijeti“, rekao je. „Zgrabit će te za zatiljak.“ Zgrabilo me za stražnji dio glave snažnim stiskom, gumenim kliještima, a onda se toplina proširila posvuda po meni. Oblio me znoj opuštanja kakvo nikad dotad nisam iskusila. Zaljubila sam se. Ne nedostaju mi te godine. Samo vam prepričavam.

* * *

Bili smo opet na autocesti, a ja sam se odmaknula od Laure Lipp koliko god sam više mogla i zažmirila. Pet minuta nakon mog pokušaja da zaspim, ponovno mi se obratila šaptom.

„Cijela je ova situacija zato što sam bipolarna“, rekla je. „Ako si se pitala. A vjerojatno se pitaš. To je kromosomski.“

Ili je možda rekla „kromosomalno“. Jer sad sam morala biti okružena takvima. Ljudima koji misle da je sve znanstvena zavjera. Nisam upoznala nijednu osobu u okružnom zatvoru koja nije mislila da je sidu izmislila vlada kako bi se riješila homića i narkića. Postalo je teško to osporavati. Na neki se način činilo istinitim.

Žena koja je siktala i uštkivala svakoga okrenula se prema nama koliko je mogla s obzirom na lance. Imala je izblijedjelu i mutnu tetovažu suze i obrve iscrtane olovkom. Oči su joj se caklile sivkasto-zelenom bojom kao da je u filmu o zombijima, a ne u busu na putu u kalifornijski državni zatvor.

„Ona je djecoubojica“, obratila nam se, ili samo meni. Mislila je na Lauru Lipp.

Murjak u pratnji krenuo je niz prolaz.

„Pa vidi ti Fernandezicu“, rekao je. „Ako čujem još jednu riječ od tebe, stavit ću te u kavez.“

Fernandezica ga nije ni pogledala niti mu je odgovorila. Vratio se na svoje sjedalo.

Laura je napravila grimasu, blagi smiješak kao da se odigralo nešto blago sramotno ali nevrijedno komentara, kao da je netko slučajno ispustio prdac, ali nikako ne ona.

„Dovraga, ti si ubila svoje dijete?“ pitao je Conan. „To je sjebano. Nadam se da neću biti s tobom u ćeliji.“

„Rekla bih da imaš većih problema nego koga ćeš dobiti za cimericu“, rekla je Laura Lipp Conanu. „Izgledaš kao osoba koja puno vremena provodi po pritvorima i zatvorima.“

„Zašto si to rekla? Zato što sam crnkinja? Barem se uklapam ovamo. A ti izgledaš kao Mansonova ženska. Bez uvrede. Ja nemam što skrivati. Evo što je u mom dosjeu: kontrarehabilitabilna. ODD, to znači poremećaj protivljenja i odbijanja. Kriminalnog sam uma, narcisoidna, recidivist i nekooperativna. Osim toga sam pijanica i nimfomanka.“

***

Svi su se ušutkali, a neki su potom i zaspali. Conan je hrkao poput buldožera.

„Ima zbilja osebnih likova koji idu s nama“, prošaptala je Laura prema meni. „I čuj,

ja nisam Mansonova ženska i znam o čemu govorim. Ja znam razliku. Imali smo Susan Atkins i Leslie van Houten u CIW-u. Obje su imale ožiljke između očiju. Susan je na svoj ožiljak nanosila posebnu kremu, ali ništa ga nije moglo skriti. Bila je arogantan snob s X-om urezanim na čelu. Imala je finih stvari u svojoj ćeliji. Skupih parfema. Svjetiljku koja se aktivira na dodir. Bilo mi je krivo kad je jedna od djevojaka nagovorila stražara da otvori Susaninu ćeliju i onda su joj uzeli sve fine stvari. To mi je bilo u glavi kad sam čula da je umrla. Izgubila je dio mozga i bila paralizirana, a svejedno je nisu pustili doma. Kad sam za to čula, pomislila sam na to kako su upali u njezinu ćeliju u CIW-u, uzeli joj svjetiljku i losione. Leslie van Houten baš je ono što se zove robijašica. Neki to smatraju nazivom iz poštovanja. Ali ne i ja. To je samo grupno razmišljanje. I ona će umrijeti u zatvoru baš kao Susan Atkins. Neće je pustiti van. Neće sve dok se kava Folgers ne prestane proizvoditi, a to će biti nikad – jer što bi onda ljudi ujutro pili? Jedna od žrtava bila je nasljednica Folgersa, znaš, pa oni ne žele Leslie na slobodi, a oni su vrlo utjecajni ljudi. Sve dok Folgers postoji, Leslie će trunuti u zatvoru.“

***

Njezina je majka bila Hitlerova ljubavnica. Majka njemačke filmske zvijezde. One po kojoj sam dobila ime. Njezina je majka bila Hitlerova ljubavnica, no u to vrijeme, kako sam ja shvatila, tko nije bio?

***

„Kako to da ti ne govoriš njemački?“ pitao me jedanput Jimmy Darling.

Nikad mi nije palo napamet da me moja majka mogla naučiti njemački. Bilo je teško pojmiti da bi me ona išemu naučila.

„Bila je previše depresivna da bi joj bilo stalo.“ Neki roditelji odgajaju svoju djecu u tišini. Tišina, žvirciranje, neodobravanje. Kako bih iz toga mogla naučiti njemački? Bila bih ga morala učiti iz rečenica kao što su „Jesi li mi ti uzela novac iz novčanika, govno malo?“ ili „Ne budi me kad se vratiš doma“.

Jimmy je rekao da zna samo jednu njemačku riječ.

„Je li to *angst*?“

„*Begierden*. To znači požuda, želja. Njihova je riječ za želju *beer garden*. Ima smisla.“

***

Pokušala sam spavati, no jedini položaj koji su mi lanci dopuštali bio je s bradom na prsima. Bol mi se širio rukama zbog lisica koje su mi bile po sredini pričvršćene za lanac oko pasa, tako da su mi šake bile imobilizirane sa svake strane. Klima u autobusu kao da je bila postavljena na 12 stupnjeva Celzijevih. Smrzavala sam se i bilo mi je nelagodno, a tek smo bili u okrugu Venturi. Još smo se trebali voziti šest sati. Počela sam razmišljati o toj djeci kojoj su silom navlačili perike u WC-ima u Magic Mountainu, brzinski im stavljali sunčane naočale i drugu odjeću. Završit će neprepoznatljivi ne samo u svojoj novoj odjeći nego i u svojim novim životima. Postat će stranci, drukčija djeca, oni koje je pokvarila i uništila njihova otmica davno prije nego što su ih

---

* pivnica, op. prev.

iskoristili za kakvu god zlu svrhu koju im je namijenila njihova nova i neočekivana sudbina. Vidjela sam tu djecu u perikama i raspršene posjetitelje zabavnoga parka koji nisu znali da treba pomoći izgubljenom i ukradenom djetetu. Vidjela sam Jacksona, kao da ga je od mene otrgnula starica koja je plela na klupi, a ja baš ništa nisam mogla, samo sam mogla gledati slike njegova malenoga pjegavog lica u svojoj glavi, slike koje su plutale i pulsirale i nisu htjele izbljedjeti ili se razići.

* * *

Jackson je s mojom majkom. To je jedina milost u mom životu, to da on ima nju, iako je ja sama baš i ne volim. Ona nije psiho-tična bakica koja plete po klupama. Ona je gruba Njemica koja puši cigaretu za cigaretom i preživljava tako što se udaje, rastaje i preudaje. Sa mnom je ledeno hladna, ali za Jacksona ima dovoljno ljubavi. Prije puno godina smo se posvadile, no kad su me uhitili, ona je uzela Jacksona. Tada mu je bilo pet godina. Sad mu je sedam. Tijekom dvije i pol godine u okružnom zatvoru, dok mi se još sudilo, dovodila mi ga je u posjet koliko god je mogla.

Da sam imala novca privatno angažirati odvjetnika, učinila bih to. Moja je majka ponudila da svoj stan stavi pod hipoteku, svoju garsonijeru na Embarcaderu u San Franciscu, ali s obzirom na to da ga je već u dva navrata bila stavljala pod hipoteku, dugovala je više nego što je doista vrijedio. Stara slavna strip-tizeta Carol Doda, čije su neonske bradavice crveno žmigale iznad Broadwaya kad sam bila dijete, živjela je u majčinoj zgradi. Znala sam je viđati u hodniku, cukala bi vrećice hrane uz lajavog psa dok sam dolazila u posjet majci. Nije baš bajno izgledala, kao ni moja mama, koja je bila nezaposlena i ovisnica o analgeticima.

Jedno je kraće vrijeme postojala mogućnost dobrotvornog financiranja moje pravne pomoći: gospodin koji je hodao s mojom majkom, čovjek po imenu Bob, koji je vozio Jaguara bordo boje, nosio karirana odijela i pio unaprijed smiješane koktele Manhattan. Bob će platiti odvjetnika, rekla je. No onda je Bob nestao; doslovce je ispario. Tijelo mu je poslije nađeno ispod

drveta u Ruskoj* rijeci. Moja majka nema dobre veze; njezine su veze često sumnjive. Dodijelili su mi branitelja po službenoj dužnosti. Svi smo se nadali da će se stvari odviti drukčije. Ali nisu se odvile drukčije. Odvile su se upravo ovako.

***

Naš je autobus tutnjio po desnom traku, zajedno s kamionima s prikolicama. Prolazili smo pokraj Castaica, posljednje postaje prije Grapevinea. Jedanput sam s Jimmyjem Darlingom bila u baru u Castaicu, nakon što sam pobjegla od Kurta Kennedyja u Los Angeles, u doba kad sam bila njegova žrtva. Jimmy Darling se preselio u Valenciju kako bi predavao na umjetničkoj akademiji. Unajmio je dio stambenoga prostora na ranču nedaleko od Castaica.

Ono što ne smiješ reći: I dalje sam žrtva Kurta Kennedyja iako je mrtav.

Poznavala sam ovaj kraj, kao i Grapevine. Bio je vjetrovit, prazan i zahtjevan. Bio je to test koji prolaziš da bi dospio u sjevernu Kaliforniju. Kad smo već bili tako blizu toj mutnoj zemlji koju smo vidjele kroz mrežaste prozore, žudjela sam za tim da se stvarnost počne uvijati poput vrećice i da od toga uvijanja nastane procijep, rupa u vrećici i da me propusti, da ispadnem u tu ničiju zemlju.

Kao da mi je pročitala misli, Laura Lipp je rekla: „Ja se osobno sigurnije osjećam ovdje, kad pomisliš na sve ono što se vani zbiva. Bolesne, gnjusne, uznemirujuće stvari koje ne možeš izmisliti.“

Pogledala sam kroz prozor, no samo sam vidjela prirodni tepih od stijena i grmlja kako prolazi pokraj nas u beskrajnom grbavom nizu.

„Puno kamiondžija su serijski ubojice koji prođu nekažnjeno. Oni su u pokretu, znaš. Od države do države. A sudstvo

---

* Russian River, rijeka u sjevernoj Kaliforniji koja teče na jug, kroz okruge Sonoma i Mendocino. Druga najveća rijeka, nakon Sacramentoa, u zaljevskom području San Francisca.

međusobno ne komunicira, pa nitko ništa ne zna. Svi ti kamioni voze po cijeloj Americi. Neki od njih u dnu kabine drže svezane žene začepljenih usta. Imaju zavjese iza kojih skrivaju te žene. One ubijene odbace u smeće na odmorištima, na svakome po jedan dio. I tako su odlagališta smeća i dobila to ime. Ljudi odlažu tijela onamo. Tijela žena i djevojaka.“

Prošli smo pokraj odmorišta. Kako li je samo ozbiljno i lijepo ono bilo. Sve što sam mogla zamisliti bilo je prekrasno u usporedbi s ovim busom i ovom ženom na sjedalu do mene. Što bih dala da mogu spavati na tom odmorištu iza aparata za sokove, čija su hladna svjetla treperila dok smo proletjeli pokraj njih. Svaka osoba na koju sam slučajno mogla naletjeti na tom odmorištu bila mi je srodna duša, saveznik protiv Laure Lipp. Ali nisam imala nikoga, a bila sam svezana za nju.

„Ja sam živa“, rekla je, „ali to ne znači bogznašto. Meni su srce izrezali motornom pilom.“

Bili smo na nizbrdici i prolazili smo zaustavni trak za kamione, na silaznoj putanji kroz Grapevine, na putu u dolinu. Poznala sam baš taj zaustavni trak. Bila je to strma šljunčana cesta koja nije vodila nikamo, za vozila kojima su otkazale kočnice. Nikad više neću vidjeti taj zaustavni trak za kamione, a bio mi je predobar, bio je to dobar i koristan zaustavni trak, tek sam sad to uvidjela: koliko je dobar i koristan i drag bio, kao i sve ostalo.

„Znaš kako kažu, kad ponudiš ono što nemaš nekome tko to i ne želi?“

Prostrijelila sam je neprijateljskim pogledom.

„Mislim na ljubav“, rekla je. „Na primjer, recimo da odem i uzmem s poda maleni kamen. Dam ga nekome i kažem: Evo, taj kamen sam ja. Uzmi ga. A taj netko pomisli: Ne želim taj kamen. Ili kaže hvala i stavi ga u džep ili možda u drobilicu kamenja i boli ga briga što sam taj kamen ja, zato što to nisam zapravo ja nego sam ja *odlučila* da sam to ja. I prepustim se da me zdrobe. Razumiješ me?“

Ja ništa nisam rekla, a ona je nastavila govoriti. Govorit će sve do Stanvillea.

„U zatvoru barem znaš što će se dogoditi. Mislim, nije da *za pravo* znaš. Nepredvidljivo je. Ali na dosadan način. Nije da se

može dogoditi nešto tragično ili užasno. Mislim, naravno, može se. Ali nije da u zatvoru možeš izgubiti sve, to se već dogodilo.“

***

Šankerica u Castaicu koketirala je s Jimmyjem Darlingom one noći kad smo završili ondje. To je bio jedan od hendikepa hodanja s njim, morala sam gledati kako mu drolje šalju neverbalnu poruku „riješi se ove kuje“ kad smo bili skupa.

Ipak me se nije riješio. Tek kasnije, kad sam bila u zatvoru i kad sam ga nazvala, po zvuku u njegovu glasu shvatila sam da je gotovo, no obrambeni stav mi je bio da me nije briga. Trebala sam se fokusirati na ono što mi se događa. Pitao je iz puke pristojnosti kako sam. A ja rekoh: „Upravo si pristao platiti poziv od zatvorenice iz losangeleskog okružnog zatvora, kako misliš da sam, jebalo te takvo pitanje?!“

Moja era, moja faza doista je tada bila završila, i za njega i za mene. Jedanput mi je pisao, no cijelo je pismo bilo o tome kako uskoro počinje bejzbolska sezona i nije se uopće doticalo toga da mi prijete doživotna zatvorska kazna.

Možda biste postupili isto da ste bili u koži Jimmyja Darlinga. Možda ne biste pisali pismo o bejzbolu, ali biste možda prekinuli veze s nekim osuđenim na propast. Svaka razumna osoba digla bi ruke od mene koju će poslati na doživotnu robiju, kad bi bila riječ o dečku ili ljubavniku, o vezi koja podrazumijeva zabavu. Zabava prestaje ako uključuje kaznionicu. Ali možda sam ja njega odgurnula.

***

Jimmy Darling odrastao je u Detroitu. Otac mu je radio u General Motorsu. Jimmy Darling radio je kao tinejdžer u tvrtki za popravak automobilske stakla. Rekao mi je da je tada, kad je prvi put osjetio miris ljepila kojime se lijepi automobilske staklo, shvatio da je sanjao baš taj miris, miris te određene vrste ljepila i da mu je bilo suđeno raditi u radionici gdje se zamjenjuju vjetrobranska stakla. Srećom za Jimmyja, bilo mu je suđeno

više toga. Nakon što je odustao od koledža, počeo je snimati filmove o propadanju gradova. Njegovo podrijetlo bilo mu je karakteristika, njegov zaštitni znak, bio je *filmaš iz radničke klase*. Zafrkavala sam ga u vezi s time, no isto mi je tako bila dirljiva njegova romantična vezanost za Detroit. Jedan od njegovih filmova prikazivao je njegovu ruku kako okreće svaku od karata iz špila General Motorsa što ga je njegov otac primio prilikom umirovljenja nakon četrdeset godina rada na pokretnoj traci. Tvrtka je zahvalila njegovu ocu na desetljećima odanosti i naporan rada špilom karata. „Znaš li što je sad u glavnom sjedištu GM-a u Cadillac Placeu?“ pitao me Jimmy Darling. „Ured za isplatu lutrijskih dobitaka.“ Jimmy je cijeli dan stajao pred tim uredom, čekajući da snimi dobitnika lutrije kako ulazi po svoj dobitak. Nitko nije došao.

Upoznala sam Jimmyja Darlinga preko jednog od njegovih studenata s kojim sam u to vrijeme spavala. Dečko po imenu Ajax bio je mlad i siromašan i živio je južno od Marketa u kupoli na krovu skladišta. Ajax je bio domar u *Mars Roomu*. Ljudi su me zafrkavali da spavam s malim čiji je posao prazniti kante za smeće pune iskorištenih kondoma, no mene to nije diralo. Osim toga, zove se po sredstvu za čišćenje, govorili su, no on mi je rekao da je to grčko ime. Te žene i njihovi umjetni standardi, prodaješ svoje dupe, ali ne želiš izlaziti s domarom. No, Ajax je bio mlad i dosadan; dolazio bi mi s darovima koji su bili beskorisne ekscentrične geste, poput pokvarenog usisivača koji je našao na cesti, a jedanput je došao urokan LSD-jem i pritom govorio irskim naglaskom. Kad sam mu rekla da prestane s time, rekao je da ne može. Jedne me noći poveo na tulum njegove akademije i upoznao me s Jimmyjem, i to je bilo to. Otišla sam s tog tulumu s Jimmyjem, koji je bio zgodniji i nije mi išao na živce.

***

„Kako to da ti nisi studirala?“ jedanput me pitao Jimmy Darling. Smatrao je da sam pametna, no on je imao tu naivnu predodžbu obrazovanih ljudi da netko nije išao na koledž zato što jednostavno nije kapacitet za to.

„Bila sam previše depresivna.“

„Isto si to rekla kao razlog zašto te majka nije naučila nje-mački.“

„Što ne znači da to nije istina. Misliš da je iznenađenje da je djevojka koja radi u striptiz-klubu pametna? Svaka striptizeta koju ja poznajem je pametna. Neke od njih su gotovo genijalke. Mogao bi poći u obilazak s tom svojom kamericom i ispitati svaku od njih zašto nije studirala.“

Dok sam bila dijete, svi su govorili da imam potencijala. To su mi govorili i nastavnici i drugi odrasli. I ako je to bila istina, nisam ništa poduzela po tom pitanju. Uspjela sam ne završiti poput Eve, a to mi se činilo kao uspjeh: da se ne kurvam na uglu ulica Eddy i Jones radnim danima u sedam ujutro. Prestala sam se drogirati kad sam saznala da sam trudna, ali to ne smatram nekim dostignućem, više izbjegavanjem katastrofe. Radila sam u *Mars Roomu*, plesala mušterijama u krilu. To čak nije bio najbolji striptiz-klub u San Franciscu. Nije uživao nikakav status, osim ako vas impresionira činjenica da *Mars Room* nije strip-tiz-klub srednje klase, ili čak osrednji, nego svakako najgori i najozloglašeniiji, najgnjusniji lokal, najslučniji cirkusu. Možda sam naginjala tomu, kao što je Jimmy naginjao meni. Bilo je to nešto ekstremno i zbog toga posebno i zabavno, a neke od tamošnjih žena bile su zbilja genijalke.

Ne mislim da sam ja posebna ili ekstremna, no Jimmy Darling nikad nije bio s djevojkom koja ga je gurnula iz svoje *Impale* tijekom vožnje. Sporo smo se vozili, nekih deset, petnaest kilometara na sat. Nakon što sam to prvi put učinila, u ljutnji, htio je da to opet učinim, iz fore, ali nisam pristala. Nikad nije upoznao nikoga tko je živio u hotelu Tenderloin i uvijek bi ga malo dezorijentirala situacija na ulazu, kaos i vika i činjenica da je morao platiti da dođe gore. U trgovini zdrave hrane on i ja naletjeli smo na djevojku koju sam poznavala. Bila je ušvikana i svrbjelo ju je. Pitala je Jimmyja zna li je li sok koji je odabrala organski, a on je reagirao kao da se nikad nije susreo s takvom vrstom proturječja, narkici koji odbijaju nešto što nije organsko. On je bilo malo neiskusano, poput mnogih koji odnekuda dođu u grad. Normalan, obrazovan, zaposlen, s uvjerenjima da njegovo

postojanje ima smisla, i tako dalje, pa nije razumio ljude koji su odrasli u gradu, taj nihilizam i nemogućnost studiranja ili sudjelovanja u normalnom životu, pronalaska poštenog posla ili vjerovanja u budućnost. Za njega sam se ja uklapala u nekakvu priču. Ne želim time reći da se Jimmy Darling srozavao u niže slojeve time što se sa mnom družio, jer nije bilo tako. On je bio jednako nekultiviran poput mene, čak i više. No on je bio taj koji je odabrao družiti se s nižim slojevima.

***

Jeste li kad primijetili da žene mogu djelovati priprosto, a muškarci nikada? Nikad nećete čuti da izgled nekog muškarca opisuju priprostim. Priprosti muškarac je prosječan muškarac, tipičan muškarac, pristojna radišna osoba skromnih snova i prihoda. Priprosta žena je žena koja izgleda jeftino. Ženu koja izgleda jeftino ne treba poštovati, pa time ona dobiva određenu vrijednost, određenu jeftinu vrijednost.

***

U *Mars Roomu* nisam trebala niti doći na vrijeme niti se osmjehivati niti poštovati ikakva pravila, a ni misliti o većini muškaraca kao i o čemu drugom osim o jadnicima koje treba iskoristiti, a koji vjeruju da iskorištavaju nas, pa je to bila prirodno neprijateljska okolina, iako je bila obložena prividom podčinjenosti – naše podčinjenosti. *Mars Room* bilo je mjesto gdje si mogao raditi što si htio; barem sam ja tako vjerovala. Dok sam bila u vezi s Jacksonovim ocem, razbila sam mu bocu na glavi, a on me zauzvrat udario, u lice, pa sam zato došla na posao s pet sati zakašnjenja, s masnicom i sunčanim naočalama, no nitko mi na to ništa nije rekao. U nekoliko sam navrata onamo došla toliko pijana da sam jedva hodala. Neke bi djevojke, po svojoj navici, provele prvih nekoliko sati svoje smjene ključajući u garderobi s pudrierom u ruci. To nije bio nikakav problem. Uprava nije marila. Bilo je djevojaka koje su obrađivale publiku u standardnoj odjeći od čipkastoga grudnjaka i gaćica, a na nogama su

imale šugave raspadnute tenisice umjesto visokih peta. Ako biste se otuširali, bili ste u prednosti pred drugima iz *Mars Rooma*. Ako vam tetovaže nisu bile gramatički neispravne, bili ste vruća roba. Ako niste bili pet do šest mjeseci trudni, bili ste najpopularnija cura u klubu te večeri. Djevojke bi katkada sprejem za samoobranu posprejale mušterije po licu, što bi nas sve istjeralo van dok smo se gušili kašljući. Jedna se plesačica naljutila na noćnog voditelja d'Artagnana i zapalila garderobu. Istina, nju su otpustili, no to je bila iznimka.

Morale smo glumiti ljubaznost prema mušterijama, ali to je zbilja bilo sve, jedina stvar koju smo morale, a čak ni to se baš nije moralo. Činile smo to da bismo zaradile novac, pa motivacija nije bila problem. Samo si trebala paziti da se ne zamjeriš Jimmyju Bradi i Dartu. Ali i to je bilo lako. Koketiraš s njima i sve je u redu. Bilo je gotovo komično koliko je njihov velik ego bio slabašan.

Jimmyja Bradu, uzgred, ne treba miješati s Jimmyjem Darlingom. Njih dvojica nemaju ništa zajedničko osim imena Jimmy. Jimmy Brada bio je izbacivač u *Mars Roomu*, a Jimmy Darling mi je barem neko vrijeme bio dečko.

* * *

Rekla sam da je sve u redu, ali ništa nije bilo u redu. Isisivali su život iz mene. Problem nije bio u moralu. Nije to imalo nikakve veze s moralnošću. Ti su muškarci zatamnivali moj sjaj. Zbog njih sam otupjela na dodir i postala bijesna. Davala sam i dobivala nešto zauzvrat, ali to nikad nije bilo dovoljno. Izvlačila sam iz novčanika – jer tako sam doživljavala te muškarce, kao hodajuće novčanike – koliko god sam više mogla. Spoznaja da to nije pravedna razmjena nabacila je na mene određenu koprenu. Nešto se u meni kuhalo tijekom godina dok sam radila u *Mars Roomu*, sjedila u tuđim krilima, duboko zaglibila u tu nepravednu razmjenu. To je u meni kiptjelo i bujalo. I kad sam to usmjerila – tu odluku nisam ja donijela, već su me preuzeli instinkti – tad je bilo gotovo.

* * *

Iako, kad bolje razmislim, Jimmy Brada i Jimmy Darling imali su više toga zajedničkog od samog imena. Imali su zajedničku mene. A onda me više nisu imali.

* * *

Sad uviđam da izvjesne mete mojega gnjeva nisu bile stvarne mete. Poput onoga koji je želio uslugu stalne djevojke, onoga koji je ispravljao moje manire za stolom: razlog zbog kojega mi je bio antipatičan jest što me podsjećao na nekoga iz zakutaka mojega djetinjstva, čovjeka kojega sam pitala za smjer. Bilo mi je jedanaest i otišla sam do središta grada naći se s Evom, išle smo na ponoćni koncert u *punk rock* klub. Bilo je kasno, a ja sam se izgubila. Počela je padati kiša. Središte je San Francisc-a kasno noću napušteno, no ugledala sam starijega sijedog čovjeka kako zaključava krasni *Mercedes* i on me pitao trebam li pomoć. Djelovao je poput nečijeg oca, cijenjenog biznismena odjevenog u odijelo. Ja sam trebala pomoć. Rekla sam mu kamo pokušavam doći, a on mi je rekao da je to predaleko da bih hodala dotamo.

„Mogao bih ti dati novca za taksi.“

„Zbilja?“ pitala sam puna nade. Bila sam posve mokra od kiše.

Odvratio je da će mi rado pomoći i da trebamo otići do njegova hotela i da će mi onda pomoći. Rado će mi pomoći, no trebamo prvo otići do njegove sobe na piće.

* * *

Čovjek u *Mercedesu* nije bio ništa drukčiji od čovjeka koji je želio uslugu stalne djevojke i ispravljao mi manire za stolom. Nisam ni jednomu znala pravo ime. A obojica su zapravo htjela isto.

* * *

Naš je autobus jurio nizbrdicom u Central Valley.

„Mnogi ljudi znaju govoriti razna sranja o zatvoru, ali ti moraš živjeti svoju sudbinu iz minute u minutu“, rekao je Conan. „Samo živi. Zadnji put kad sam bila u zatvoru, tulumarilo se da ne biste vjerovali. Ne biste uopće rekle da je to zatvor. Imali smo svih vrsta alkohola. Tableta. Ubojitu mjuzu. Plesačice na štangi.“

„Hej!“ Fernandezica je viknula stražarima koji su sjedili sprijeda.

„Hej, ova žena do mene, dođite je pregledati.“

Murjak u pratnji koji je poznavao Fernandezicu okrenuo se i rekao joj neka zašuti.

„Ali ta žena – nešto nije u redu s njom!“

Golema žena do nje bila je presavinuta, s glavom na prsima. Tako su svi spavali.

***

Vi ne biste otišli. Razumijem to. Vi ne biste pošli s njim u sobu. Ne biste zatražili pomoć od njega. Vi ne biste s jedanaest godina izgubljeno lutali iza ponoći. Vi biste bili na sigurnom i suhom i spavali biste, doma sa svojom majkom i svojim ocem kojima je stalo do vas i koji imaju pravila, vrijeme kad se morate vratiti doma, očekivanja. Kod vas bi sve bilo drukčije. Ali da ste bili na mome mjestu, učinili biste isto što i ja. Otišli biste, puni nade i glupavi, da vam daju novac za taksi.

***

Negdje duboko u Central Valleyu, uz još mračno nebo, pogledala sam kroz prozor i vidjela dvije goleme crne sjene kako se nadvijaju pred nama. Djelovale su poput mračnih masnih gejjira iz kojih se dimilo prema gore, postrance od autoceste. Kakva je to užasna stvar tako rigala u zrak, ispunjavajući ga čađom? Bili su to golemi crni oblaci dima ili otrova.

Čitala sam o curenju plina, o zagađenju koje se na kile diže u zrak u Fresnu, ili tako negdje. Kad se takve plinovite količine mjere u kilogramima, znate da je to problem. Možda je to bila

neka vrsta ekološke katastrofe, sirova nafta koja je provalila iz svojih podzemnih cijevi, ili nešto prestrašno za objašnjenja, vatra koja gori crno umjesto narančasto.

Dok se naš autobus šerifske uprave približavao divovskim crnim gejzirima, mogla sam ih izbliza promotriti.

Bile su to siluete eukaliptusa u mraku.

Nikakva opasnost. Nikakva apokalipsa. Samo drveće.

***

Kad je svanula zora, bili smo u gustoj magli. Cijeli je Central Valley uplovio u more. Vlažni su buseni letjeli preko autoceste. Nisam vidjela ništa osim sivila dima.

Laura Lipp čekala je da se probudim.

„Jesi li čitala o ženi koju su našli ubijenu u njezinu autu? Tip joj je prišao s nožem ili s tako nečime, s neakvim oružjem, i rekao joj neka ga odveze do bankomata. Ušao je u njezin auto i na kraju ju je ubio, smrskao joj glavu bez razloga. Uopće bez razloga. Nisu se uopće ni poznavali. Gradski je život postao tako surov i opasan, zamisli, bilo je to u dva popodne. Na Aveniji Sepulveda. Nekoliko sati poslije našla ju je policija. A lik je tog jutra bio pušten iz zatvora. Tumarao je uokolo dok nije našao nekoga koga će ubiti. Velim ti, sigurnije smo u zatvoru. Ovdje me neće nitko uloviti, ne-ne. Nema šanse. Ne.“

Bili smo u poljoprivrednom kraju. Nisam vidjela ljudska bića da rade u poljima. Polja su bila prepuštena mehanizaciji, a ja sam bila prepuštena Lauri Lipp.

„Da ga nisu pustili, ona bi bila živa. Za neke je ljude stvarnost jednostavno prekrhka. Kroz neke ljude svjetlost prosijava, za određenu vrstu ljudi, luđih ljudi, osoba s mentalnom bolešću, a ja znam dosta o tome – kao što rekoh, ovdje sam zato što imam bipolarni poremećaj – drago mi je da im radi klima jer vrućina potiče moje napadaje. Zbilja me naglo spopadnu.“

***

Kako se Sunce dizalo, tako se magla razilazila. Vjetar je šibao velike guste oleandre zasađene po sredini, između smjerova autoceste, a njihovi su se cvjetovi boje breskve svijali ćudljivo i luđački te se potom vraćali u svoj položaj, pa bi vjetar opet šibao njihove breskvasto obojene glavice.

Bus je ispunio smrad kravlje balege, što je probudilo i Conana. Zijevnuo je i pogledao kroz prozor.

„Kod krava je situacija takva da su *cijele odjevene u kožu*“, rekao je. „Od glave do pete, ništa osim kože. To je jebeno. Mislim, kad bolje razmisliš o tome.“

„Sirota je žena imala dijete“, rekla mi je Laura Lipp. „Mali je sad siročće.“

Eukaliptusovo je drveće raslo sa strane autoceste, drveće za koje sam u mrklome mraku pomislila da su crne sjene apokalipse. A sad je samo djelovalo prašnjavo i tužno. U južnoj Kaliforniji ti isti listovi ostaju na tom drveću desetljećima. Drveće koje iz godine u godinu ne gubi lišće ima drugu funkciju: skuplja prašinu godinu za godinom, nakrcava se blatom i ispušnim dimovima.

„Čula sam za odrezak koji sad imaju u Outbacku*. Kravama daju pivo“, rekao je Conan dok je gledao stvorove jedna izgleda zbijene u prašini. Sve je bilo u prašini tako da su se i životinje doimale kao da su prašina, živa prašina, organska prašina koja diše i sere, a trave nije bilo nigdje na vidiku. „Pivo Budweiser, točnije. Na silu ga daju kravama. Na silu ih napijaju time. Od toga im je meso mekše. Ali, hej, jesu li te krave dovoljno stare da to piju? Ja želim kušati takav odrezak. To ću ja kad iziđem iz ove prokletinje: otići u Outback.“

Stražar se došetao prolazom radi rutinske provjere.

„Jesi li kad jeo *cvijet luka***?“ viknu mu Conan za leđima koja su odmicala prolazom. „Rastvore luk kao cvijet, umoče ga u tijesto i sprže u dubokom ulju. Jebote, kako je to dobro. Ne možeš to dobiti nigdje drugdje. Zaštićeno je autorski.“

---

* Outback Steakhouse, lanac restorana s australskom tematikom, koji poslužuju odreske, morsku hranu i slično.

** *Blooming onion*, specijalitet Outback Steakhousea, prženi luk.